

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO PIENRIITAMENETTELYÄ KOSKEVASTA ARVIOMUISTIOSTA

Oikeusministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntoa pienriitamenettelyä koskevasta arviomuistiosta. Erityisesti on pyydetty lausumaan siitä,

- tulisiko pienriitamenettelyä säätää ja
- millainen pienriitamenettelyn tulisi olla.

Lisäksi oikeusministeriö on pyytänyt lausumaan arviomuistiossa esitetystä arviosta pienriita-asioiden lukumäärästä, mikäli mahdollista.

Lausunto on pyydetty antamaan vastaamalla lausuntopalvelussa julkaistuun lausuntopyyntöön viimeistään 24.3.2023.

Otan lausunnessani kantaa esitettyihin kysymyksiin. Yleisesti haluan tuoda esille, että arviomuistio on mielestäni erinomainen. Se antaa hyvän pohjan asian jatkovalmistelulle.

PIENRIITAMENETTELYN TARPEELLISUUS

Riita-asiat jaetaan käräjäoikeuksissa summaarisiin riita-asioihin ja laajoihin riita-asioihin. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat periaatteessa kaikki riitaisiksi tiedetyt tai valmistelun kuluessa riitaiseksi osoittautuneet asiat. Tosiasiassa kaikki riitaiset asiat eivät kuitenkaan ole automaattisesti laajoja, vaikka luokittelun ja tilastoinnin perusteella näin voitaisiin luulla. Näitä vähemmän laajoja juttuja varten tarvitaan täysimittaista siviiliprosessia kevyempi ja edullisempi prosessityyppi.

Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Mikko Sarja on 21.6.2021 oikeusministeriölle antamassaan riita-asioiden oikeudenkäyntikuluja koskeneessa lausunnossa (EOAK/3296/2021) kuvannut laajoihin (ja suppeisiin) riitaisiin riita-asioihin sovellettavan nykyprosessin luonnetta seuraavasti:

”Minulla ei ole vastaväitteitä siihen nykyprosessin peruslähtökohtaan, että asiat valmistellaan etupainotteisesti ja käsitellään jäsentyneesti. Joskus kaikki jutun osapuolet pääsevät kuitenkin vähemmällä, jos todistusteemoilta ei käytännössä edellytetä äärimmäistä täsmällisyyttä ja myös riitaiden ja riidattomien seikkojen listauksessa sallitaan tiettyä väljyyttä. Jos todistajaa voidaan kuulla vähin kustannuksin vartissa, on usein turhaa käsitellä tuntikausia sitä, onko todistajan kuuleminen tarpeen tai muotoilla kuulemisen teemoja hyvin tarkkaan.

Vanhan ja uuden prosessin keskeisin ero on nimenomaan etupainotteisuudessa. Ennen 1993 uudistusta haastehakemuksen laatiminen oli helppoa eikä prosessia tarvinnut suunnitella etukäteen sen pidemmälle. Tilanne ja prosessisuunnitelma etenivät sen mukaan, mitä vastapuoli kanteeseen vastatessaan lausui ja esitti. Työ tehtiin vasta siinä vaiheessa, kun sitä nimenomaan tarvittiin, eikä asiaan uhrattu aikaa varmuuden vuoksi etukäteen. Juttujen lykkääminen mahdollisti vaiheittaisen etenemisen eikä jutun jokaista askelta tarvinnut suunnitella etukäteen. Todistajia nimettiin ja todistelua esitettiin tarpeen mukaan asian edetessä. Preklusiota ei tarvinnut miettiä. Tämä kaikki ei kuitenkaan välttämättä tarkoittanut sitä, että käsittely olisi ollut jäsentymätöntä – usein päinvastoin. Vanhaan prosessiin verrattuna nykyprosessi saattaa näyttäytyä jopa jäykkänä: Kaikki jutut ajetaan samaan muottiin ja etupainotteiseen valmisteluun, erityisesti yhteenvedon muokkaamiseen ja käsittelyyn joudutaan preklusion pelossa uhraamaan tarpeettoman paljon aikaa.

Esimerkiksi vaikeisiin kiinteistö- tai vakuutusriitoihin ... nykyprosessi sopii kuitenkin hyvin. Tällaiset jutut on syytä valmistella ja jäsentellä perusteellisesti etukäteen ja etupainotteisesti. Kun kysymys on tuhannen euron vuokravakuuden palauttamisesta, tilanne on kuitenkin toinen. Vanhassa prosessissa vuokralainen ja yksityinen vuokranantaja saattoivat hoitaa moisen prosessin sujuvasti itse ilman avustajia. Nykysysteemissä se ei vaikeuksista onnistu.”

Voin omalta osaltani yhtyä siihen, mitä Sarja on edellä siteeratussa lausunnossaan todennut. Vaikuttaa ilmeiseltä, että summaarisen menettelyn ja aidosti laajojen riita-asioiden käsittelyyn soveltuvan siviiliprosessin välissä on tilaa ja tarvetta pienriitamenettelylle, jollainen näyttää arviomuistioissa todetuvin tavoin olevan käytössä useissa verrokkimaissa.

Vuoden 1993 prosessiuudistuksen keskeiset piirteet kuten korostunut akkusatorisuus ja asianosaisille asetetut ankarat taakat; todistustaakka, väittämistaakka ja vetoamistaakka, yhdistettyinä preklusiouhkaisiin määräaikoihin, tekevät nykyisestä riitaprosessista tarpeettoman monimutkaisen ja kalliin pienten riita-asioiden hoitamiseen. Maallikot eivät selviä prosessista ilman avustajaa, ja Sarjan lausunnossa todettu etupainotteisuus tekee pienestäkin jutusta avustajan hoitamana kalliin. Jutut sovitaan usein valmistelustunnossa, jolloin laskutettavia toimenpiteitä on menettelyn etupainotteisuudesta johtuen syntynyt huomattava määrä.

Hallintolainkäyttöä ja erityisesti prosessia hallinto-oikeuksissa voidaan juttuaan itse hoitavan asianosaisen näkökulmasta pitää siviiliprosessin vastakohtana. Virallistoimintoisuus tekee prosessista maallikollekin helpon eikä avustajaa tarvita. Aineellisen totuuden selvittämisestä huolehtii mahdollisuuksien mukaan tuomioistuimien eikä jutun ”oikea” lopputulos vaarannu prosessuaalisen taakan laiminlyönnin, preklusion tai muun muotoseikan vuoksi.

Hallinto-oikeuksissa käsiteltävät asiat saattavat olla käytännössä hyvinkin samanlaisia kuin yksinkertaiset riita-asiat. Esimerkiksi autojen väitettyyn virheelliseen pysäköintiin liittyvät oikeudelliset näkemyserot, joita ratkaistaan huomattavia määriä sekä hallinto-oikeuksissa että yleisissä tuomioistuimissa, saattavat tuomioistuinlinjasta riippumatta muistuttaa hyvinkin paljon toisiaan. Yleisissä tuomioistuimissa asianajokulut ovat tällaisissakin jutuissa usein tuhansia euroja, kun taas hallinto-oikeudessa autoilija useimmiten hoitaa prosessin itse ja maksaa yleensä enintään 270 euron oikeudenkäyntimaksun.

Lausuntopalveluun on jo tätä kirjoitettaessa jätetty Suomalaisten pysäköintialan toimijoiden yhdistys SPATY ry:n lausunto, jossa pysäköintiriitojen käsittelyä yleisissä tuomioistuimissa arvioidaan yhtiöiden näkökulmasta. Lausunnon mukaan ”yksityisoikeudelliset pysäköinninvalvontamaksut ovat pääomaltaan pieniä (40–80 euroa), mutta riitapotentialiltaan huomattavia saatavia.”

Arviomuistiossa on mainittu vuonna 2002 oikeushistoriaan siirtynyt asunto-oikeusprosessi, jossa käytännön tasolla oli paljon yhtymäkohtia hallintoprosessin virallistoimintoisuuteen – tai ainakin aineellinen prosessinjohto oli usein niin vahvaa, että prosessilajit tältä osin käytännössä lähenivät toisiaan. Asunto-oikeuden puheenjohtaja saattoi sanoa ilman avustajaa paikalla olevalle kantajalle suullisen käsittelyn aluksi esimerkiksi seuraavaa:

”No, antakaapas kaikki ne paperit tänne, niin laitetaan ne järjestykseen ja katsotaan, mistä tässä oikein on kysymys. Jaaha – tässähän näyttää olevan näitä varoituksiakin – ja ne onkin kaikki annettu

todisteellisesti vuokralaiselle tiedoksi. Vaaditte siis häätöä varoituksista huolimatta jatkuneen pahantapaisen elämän johdosta – ja oliko niin, että talonmies on tulossa todistamaan ja odottaa tuolla salin ulkopuolella? ”

Kuvattu lähestymistapa perustui oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annetun lain (650/1973) 20 §:ään, joka kuului seuraavasti:

”Asian käsittelyssä asunto-oikeuden on eriteltävä riitakysymykset ja pyrittävä sovitteluun asianosaisten kesken. Tuomioistuimen jäsenillä on valta omasta aloitteestaan pyrkiä täydentävin kysymyksin selvittämään kaikki asiaan vaikuttavat seikat.”

Arviomuistiossa on heti nykytilan arvioinnin aluksi (s. 30) osuvasti todettu, että nykyinen ”riita-asian oikeudenkäynti on siis paperilla erinomainen, mutta käytännössä siihen ei haluta ryhtyä.” Riitaoikeudenkäyntien vähäistä määrää selittävät arviomuistion mukaan ainakin oikeudenkäyntien pitkä kesto ja oikeudenkäyntien kalleuteen liittyvä kuluriski.

Yksinkertaisille riita-asioille kuten huoneenvuokra-asioille ja autojen pysäköintiin liittyville maksuriidoille voitaisiin perustellusti säätää tavanomaista siviiliprosessia joustavampi ja kevyempi prosessimuoto, jossa puheenjohtajalle sallittaisiin inkvisitorinen ote ja muutenkin kulloiseenkin tilanteeseen sopivia luovia menettelytapoja. Sääntely voisi olla hyvinkin väljää ja jättää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tapauskohtaiset vaatimukset ja yksityiskohdat puheenjohtajan valistuneeseen harkintaan. Sääntelyssä voitaisiin lähteä esimerkiksi siitä, että menettelyssä sovellettaisiin normaalin siviiliprosessin sääntöjä vain ”soveltuvin osin”. Selvää kuitenkin on, ettei esimerkiksi kuulemisperiaatteen kaltaisista peruseriaatteista voitaisi joustavuuden nimissä tinkiä. En tinkisi myöskään käsittelyn suullisuudesta enkä henkilötodistelun välittömyydestä, koska varsinkin ilman avustajia ajetuissa jutuissa kirjallisten todistajankertomusten hyväksymiseen saattaisi sisältyä monenlaisia riskejä.

”Soveltuvin osin” -tyyppistä prosessin sääntelyä käytetään esimerkiksi lähestymiskiellosta annetun lain (898/1998) 6 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan asian käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään. Käytännössä lähestymiskieltoasioissa käytetään harvoin avustajia ja asia on yleensä pakko käsitellä puheenjohtajavetoisesti. Lain 6 §:n 3 momentin mukaan käräjäoikeuden onkin viime kädessä huolehdittava siitä, että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi.

Pienriitamenettelystä säätäminen muodostaisi tärkeän osan niiden korjausliikkeiden sarjassa, joita 1990-luvun kenties liiankin puhtasoppisiksi osoittautuneiden prosessiuudistusten jälkeen on jouduttu tekemään (kirjallinen rikosprosessi käräjäoikeudessa, jatkokäsittelylupajärjestelmä hovioikeuksissa, syyteneuvottelun käyttöönotto, entistä pienemmät tuomarikokoonpanot,

hallinnollisen sakkomenettelyn laajentaminen ja todistelun vastaanottaminen videoilta hovioikeudessa).

Arviomuistiossa on pohdittu kuluttajariitalautakunnan toimivallan laajentamista ja sen käyttämistä edullisena riidanratkaisumenettelynä. Suhtaudun tähän keinoon jo käytännön syistä varauksellisesti. Kuluttajariitalautakuntaan saatettujen juttujen määrä on 2000-luvulla enemmän kuin kaksinkertaistunut. Kuluttajariitalautakunnan pitkät käsittelyajat ovat tulleet esille useassa kantelussa ja lautakuntaan 16.5.2022 tekemässäni tarkastuksessa (EOAK/1949/2022). Kysymys on pidempiaikaisesta ongelmasta, johon ylimmät laillisuusvalvojat ovat useita kertoja kiinnittäneet huomiota.

Kuten arviomuistiossa on todettu, pienriitamenettely todennäköisesti lisäisi yleisten tuomioistuinten houkuttelevuutta riidanratkaisijoina suhteessa kuluttajariitalautakuntaan. Pienriitamenettelystä säättäminen voisi johtaa siihen, että asioita, joita muuten saatettaisiin kuluttajariitalautakuntaan, vietäisiinkin käräjäoikeuksiin.

MILLAINEN PIENRIITAMENETTELYN TULISI OLLA?

Keskeinen uudelle pienriitamenettelylle asetettava vaatimus olisi se, että kanne olisi ajettavissa ja siihen voitaisiin vastata ilman avustajaa. Tämän vaatimuksen toteuttaminen saattaisi käytännössä edellyttää lomakkeita, kanteen ja vastauksen kehittelyn väljyyttä, todistelun nimeämisen ja täydentämisen helppoutta, valmistelun ja pääkäsittelyn eron häivyttämistä, lykkäysmahdollisuuksia ja puheenjohtajan vahvaa roolia asian selvittämisessä.

Pienriitamenettelyn tulisi perustua tarvittaessa hyvinkin puheenjohtajavetoiseen suulliseen käsittelyyn. Suullisuuden ei tarvitsisi kuitenkaan olla yhtä korostettua kuin tavanomaisessa riitaprosessissa. Ilman avustajaa oikeudessa esiintyville asianosaisille voitaisiin sallia esimerkiksi valmiiksi kirjoitettujen tapahtumaselosteiden esittäminen eikä heiltä vaadittaisi asianajajatyylisiä suullista pledeerausta jo muutenkin paineita aiheuttavassa tilanteessa istuntosalissa. Mikäli asianosainen siis nimenomaan haluaisi esittää asiansa esimerkiksi etukäteen laadittuun kirjelmään tukeutuen, se voitaisiin puheenjohtajan harkinnan mukaan sallia.

Käytännössä olisi toimivinta, jos puheenjohtaja suorittaisi todistajien kuulustelun (pääkuulustelu) ja asianosaiset voisivat esittää täydentäviä tai vastakuulustelutyyppisiä kysymyksiä sen jälkeen. Myös asiakirjatodistelu voitaisiin käydä läpi puheenjohtajan johdolla. Kaikille osapuolille tuttuja asiakirjoja ei tarvitsisi itsetarkoituksellisesti käydä suullisesti läpi vaan niihin viittaaminen riittäisi. Etukäteen tehtyä yhteenvetoa todisteista todistusteemoineen ei välttämättä tarvittaisi lainkaan.

Lähtisin siitä, että myös pienriitamenettelyssä haastehakemus tulisi laatia kirjallisesti (esim. lomakkeelle), mutta siihen voitaisiin vastata suullisesti istunnossa tai erityisellä vastauslomakkeella etukäteen. Lomakkeet voisivat olla paperisia tai ne voitaisiin laatia ja lähettää myös sähköisessä asiointiportalissa taikka sähköpostitse.

Sähköistä asiointia varten myös yleisten tuomioistuinten käyttöön tulisi hankkia hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua vastaava tietoturvallinen tapa asioida tuomioistuinten kanssa kaikenlaisissa asioissa. Erityisen tärkeää asioinnin helppous olisi pienriita-asioissa, joissa ei pääsääntöisesti käytettäisi avustajia.

Vanha asunto-oikeusprosessi toimi ”pienriitamenettelynä” käsitykseni mukaan pääosin hyvin, ja se kelpaisi päivitettynä versiona monilta osin myös uuden järjestelmän esikuvaksi. Ainakin Helsingin asunto-oikeudessa käytettiin esimerkiksi haastehakemuslomakkeita, jotka ohjasivat kantajaa riittävän selkeän haastehakemuksen laatimiseen. Kuten arviomuistiossa on todettu (s. 77), lomakkeet helpottaisivat nykyisinkin haastehakemuksen laatimista. Myös Euroopan neuvoston ministerikomitea ja Venetsian komissio ovat suositelleet lomakkeiden käyttämistä oikeuteen pääsyn edistämiseksi.

Mainittakoon, että oikeudenkäynnistä huoneenvuokra-asioissa annetun asetuksen 3 §:n (949/1973) mukaan asunto-oikeuden puheenjohtajan tehtävänä oli huolehtia siitä, että asunto-oikeudessa asioivien palveluun kiinnitetään erityistä huomiota. Asetuksen 10 §:n mukaan asunto-oikeuden kansliassa oli pidettävä asianosaisten käytettäviksi tarkoitettuja lomakkeita maksutta niitä tarvitsevien saatavissa.

Asunto-oikeudessa oli tavanomaista, että pienvuokranantajat käyttivät asiamiehinään ja avustajinaan tuomioistuimen haastemiehiä, mikäli eivät hoitaneet juttua itse. Mikäli toimeksianto annettiin asianajotoimistolle, istuntoon lähetettiin usein oikeustieteen ylioppilas. Myös asiamiesten ja avustajien kelpoisuusvaatimusten suhteen paluu vanhaan saattaisi pienriitamenettelyssä olla perusteltua. Kuten arviomuistiossa on todettu (s. 83), pienriitamenettelyssä oikeudenkäyntiasiamiehelle ja -avustajalle asetettavien kelpoisuusvaatimusten ei olisi välttämätöntä olla yhtä korkealla kuin täysimittaisessa oikeudenkäynnissä. Kelpoisuusvaatimusten alentaminen alentaisi myös oikeudenkäyntikynnystä, koska haastemies tai oikeustieteen ylioppilas laskuttaisivat vain murto-osan siviiliasioita hoitavien asianajajien taksoista.

Pienriitamenettelyltä olisi syytä edellyttää myös sitä, että ratkaisu olisi tehtävissä ja julistettavissa enintään muutaman tunnin kuluttua istunnon jälkeen vielä samana päivänä. Ratkaisujen julistaminen on keskeinen osa oikeudenkäynnin välittömyyttä. Suullisuus-, välittömyys- ja keskittämisperiaate kuuluvat nykyisen riitaprosessin keskeisiin menettelyperiaatteisiin. Periaatteet ovat toisilleen läheisiä ja tukevat toisiaan. Ratkaisun julistaminen välittömästi suullisen istunnon jälkeen varmistaisi osaltaan periaatteiden toteutumisen myös käytännössä.

Jostakin syystä 1990-luvun prosessiuudistukset ovat edellä mainittujen periaatteiden vastaisesti johtaneet sekä riita- että rikosasioissa siihen, että tuomioiden julistaminen istunnon päätteeksi on käynyt harvinaiseksi. Ennen uudistuksia ratkaisut pääsääntöisesti julistettiin saman tien istunnon jälkeen yleensä melko lyhyen neuvottelutauon jälkeen. Asunto-oikeuden tuomiosta oli, mikäli mahdollista heti julistamisen jälkeen, annettava kappale kantajalle ja vastaajalle.

Asunto-oikeuden tuomio sisälsi lyhyen selostuksen itse riidasta, ratkaisun perustelut, sovelletut lainkohdat, tuomiolauselman ja muutoksenhakuosoituksen. Selostus riidasta voitiin korvata liittämällä tuomioon jäljennökset haastehakemuksesta ja vastineesta. Jollei asunto-oikeus ollut etukäteen saanut kirjallista vastinetta, asunto-oikeuden puheenjohtaja täytti tarvittaessa istunnossa vastinelomakkeen vastaajan antamien tietojen ja lausumien mukaisesti, ja lomake voitiin liittää tuomioon.

Ratkaisun julistamisen ei tarvitse pohjautua täydellisesti valmiiksi kirjoitettuun ja perusteltuun tuomioon eikä julistamisessa välttämättä ole kysymys tuomioluonnoksen lukemisesta sanasta sanaan ääneen. Ratkaisun julistamisella tarkoitetaan ennen muuta ratkaisun sisällön selostamista saapuvilla oleville asianosaisille tuoreessa muistissa olevan istunnon jälkeen. Jos tuomio julistetaan, perustelut voidaan oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 8 §:n 1 momentin nojalla jo nykyisin ilmoittaa ainoastaan pääpiirteittäin – edellyttäen, että asianosaiset siihen suostuvat.

Tuomion perustelemista koskevat säännökset mahdollistavat jo nykyisin tuomion perustelemisen esimerkiksi niin, ettei esitetyn todistelun sisältöä selosteta laajasti. Olisikin tarkoitukselta selostaa todistajien kertomuksia tuomiota julistettaessa, jos asianosaiset ovat hetkeä aikaisemmin olleet itse istunnossa mukana vastaanottamassa ja kuulemassa todistelua. Eri asia toki on, että todistajien kertomusten sisällön selostaminen tuomiossa saattaa helpottaa esimerkiksi hovioikeuden jatkokäsittelylupaharkintaa.

Suhtaudun jossain määrin varauksella arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen (s. 95) siitä, että ”perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat eivät vaikuttaisi jättävän juuri sijaa sille, että tuomioistuimien voisi perustella pienriita-asiassa antamansa ratkaisun olennaisesti kevyemmin kuin muissa riita-asioissa”. Nähdäkseni nykyinen perustelukäytäntö on johtanut usein tarpeettoman laajoihin ratkaisuihin. Perus- ja ihmisoikeusnäkökohdat eivät estäisi korjausliikkeen tekemistä tältäkin osin myös muissa kuin pienriitamenettelyyn sopivissa asioissa.

Pienriitamenettelyn onnistuminen edellyttäisi puheenjohtajalta joustavuutta ja vahvaa auktoriteettia, mikä käytännössä saattaisi tarkoittaa sitä, ettei tehtävää uskottaisi kaikkein nuorimmille tuomareille vaan pikemminkin sellaisille kokeneille tuomareille, jotka pystyvät johtamaan prosessia kokemuksensa tuomalla arvovallalla ja suurpiirteisyydellä sekä erottavat nopeasti olennaiset seikat vähemmän tärkeistä. Kun tuomio julistetaan istunnon päätteeksi, tuomarin persoonan merkitys kokonaisvaltaisen oikeudenmukaisuuden kokemuksen kannalta korostuu.

Arviomuistiossa on aiheellisesti todettu (s. 116), että asian käsittely pienriitamenettelyssä täysimittaisen oikeudenkäynnin sijaan voisi edistää asianosaisten kokemusta oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuudesta. Tämä johtuu siitä, että epämuodollinen menettely, johon osapuolet saavat itse osallistua, voi tuottaa enemmän koettua oikeudenmukaisuutta kuin muodollinen oikeudenkäynti, jossa juristit ovat pääosassa.

Pienriitojen käsittelyn rytmitys voisi perustua nopeaan juttujen päiväämiseen ja nopeasti etenevään päivittäiseen juttulistaan. Juttuja istutettaisiin useita jokaisena arkipäivänä. Istunnoissa lähtökohtana olisi kaikenlaisen ylimääräisen toiminnan, erityisesti erilaisen teknisen säädön, minimointi. Sen sijaan keskityttäisiin itse asiaan ja juttujen nopeaan läpivirtaukseen. Asiakirjatodisteet esitettäisiin paperimuodossa asianosaisten ollessa fyysisesti paikalla samassa huoneessa eikä videoyhteyksiä pääsääntöisesti käytettäisi. Käräjäsihteeri huolehtisi kaikesta, mistä puheenjohtajan ei välttämättä ole tarpeen huolehtia itse. Tavoitteena voisi olla, että istuntopäivän aikana noin viiden jutun asianomaiset poistuisivat paikalta tuomioasiakirja ja muutoksenhakuohjeet mukanaan tai valmiina sähköpostissa.

Arviomuistiossa on kiinnitetty huomiota myös istuntosalikapasiteettiin. Jos pienriitaosasto päiväisi noin viisi juttua jokaiselle istuntopäivälle porrastamatta kellonaikoja liian tarkasti, salikapasiteetti tulisi nykyiseen verrattuna tehokkaasti hyödynnetyksi. Tietynlainen ylibuukkauskin saattaisi olla perusteltua, koska osa pienriitakäsittelyistä joka tapauksessa peruuntuu tai niiden käsittelyä lykättäisiin.

Pienriitamenettelyyn siirtyminen ei sellaisenaan antaisi aihetta poiketa normaaleista oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevista säännöistä. Olennaisempaa olisi luoda menettelystä sellainen, ettei merkittäviä kuluja aiheutuisi. Aiheutuneiden kulujen tarpeellisuutta ja kohtuullisuutta voitaisiin toki pienriitamenettelyssä arvioida erityisen kriittisesti siten, ettei (tarpeettoman) avustajan käyttämisestä aiheutuneita kuluja välttämättä korvattaisi lainkaan tai ainakaan kokonaan.

Pienriitamenettelyyn voitaisiin nähdäkseni soveltaa normaaleja muutoksenhakusääntöjä. Pienriitamenettelyyn päätyvissä jutuissa tuskin myönnettäisiin yhtä usein jatkokäsittelylupia kuin muissa jutuissa, joten hovioikeuskäsittely päättyisi yleensä jatkokäsittelylupavaiheeseen. Kokonaiskäsittelyaikojen nopeuttamiseksi voitaisiin mahdollisesti harkita lyhennettyä muutoksenhakuaikaa. Tässäkin suhteessa johtoa voitaisiin hakea aikaisemmasta asunto-oikeusprosessista, jossa muutoksenhaun määräaika oli kaksi viikkoa.

Pienriitamenettelystä säättäminen johtaisi todennäköisesti siihen, että käräjäoikeuksiin vietävien riitaisten riita-asoiden kokonaismäärä kasvaisi. Tämä olisi uudistuksen tarkoituskin. Oikeudenkäyntikynnys pienehköissä riita-asioissa laskisi ja näin parannettaisiin oikeuden saatavuutta. Kuten arviomuistiossa on todettu, oikeuden saatavuuden parantuminen puolestaan

saattaisi tehostaa markkinoiden toimintaa, edistää lain ja sopimusten noudattamista, parantaa oikeusturvaa ja tuomioistuinlaitoksen legitimitettiä sekä vahvistaa oikeusvaltiota.

Apulaisoikeusasiamies

Pasi Pölönen

Esittelijäneuvos

Jarmo Hirvonen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.

Hirvonen Jarmo

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen
(esittelijänä EsN Jarmo Hirvonen)